31 JANUARO 1913. N° 159.

Aparas dumonate — Paraît tous les deux mois.

MEMBRO DI L'PROFESIONAL UNIONO DI L'PERIODALA BELGA GAZETARO
Membre de l'Union professionnelle de la Presse Périodique Belge.

DIREKTEYO : Redakto ed Administro : 65, rue du Président, 65, BRUXELLES

YARKOLEKTO : Fr. 2,50 (Septembro 1912-1913). Specimeno : Fr. 0,25

PROTECTEURS DE « LA BELGA SONORILO »

Nous avons reçu les dons suivants, destinés à la propagande en faveur de la Langue internationale auxiliaire par notre Revue :

De M. Ernest Solvay . . . . 750 francs.
De M. le colonel Thys . . . . 100 »

La Belga Sonorilo remercie sincèrement MM. Solvay et Thys pour l'aide généreuse qu'ils lui apportent.

Publika propagado.

Antwerpen. — Multa yari pasis de la tempo kande S^ro *kom. Ch. Lemaire* diskursis l'unesma foyo en nia komercala metropolo pri la linguo internaciona e pri la sistemo di Zamenhof. La semini lore dissemita falis sur bona tereno ed Esperanto facis tante rapida progresi ke on povis organizar en Antwerpen dum yaro 1911 la 7a kongreso.

Kompreneble, Ido ne faliis konquestar ibe fervoroza adepti qui luktas por la ciencala progreso kontre la religiatra fanatikismo di la fidela fundamentisti. Nia amiki obtenis, de l'urbala konsilantaro, lokalo e pekunio por apertar du kursi : por viri e por virini. Dezirante inaugurar solene ta kursi, li pregis S^ro kom. Lemaire donar ad ili sua helpo, e la 5a januaro, nia pioniro diskursis publike en la festala salono di la Rejala Ateneo, en la sama lokalo ube lu ja diskursis ante multa yari por Esperanto.

Un de la maxim fervoroza, brilanta ed eminenta ***missi dominici*** di la konocata firmo qua, moderna Mecenas, pagas sen kalkular por sustenar la « sanktan aferon », *sinioro Cl. Colas* diskursabis l'antala dio en ita sama loko por la « kara lingvo » Ti qui auskultabis l'apologio di Esperanto volis anke audar l'expozo di Ido; grandnombra esis l'asistantaro.

Pos expozir en flandra linguo la skopo di la kunveno, la prezidero, nia bona amiko S^ro Stynen, invitis S^ro kom. Lemaire komencar sua diskurso.

Apene ica paroleskis, kande ul asistanto demandis la permiso pozar du questioni, nome 1) kad esas vera ke Zamenhof renuncis prezidar la futura kongresi e direktar l'esperantala movado ; 2) quo esas vera en l'informo segun qua on propozis a Zamenhof sumo di 250,000 franki se lu voluntus aceptigar la reformi da sua adepti.

Kun granda afableso, S^ro kom. Lemaire respondis, pri l'unesma punto, ke de la deklaro da Zamenhof a la lasta kongreso, lu konocas nur to quon lu lektis en la diversa

revui idala ed esperantala. Pri la duesma punto, lu rakontis quale D^ro Javal e lu ipsa propozis donacar a Zamenhof la dicita sumo, e pro qua motivi la du propozinti decidis retropenar sua propozo e nuligar olu. La lekteri di *La Belga Sonorilo* konocas ita historiala fakto.

Pose, S^ro kom. Lemaire expozis la du metodi uzata da idisti ed esperantisti por atingar la vizita skopo, montris per frapanta exempli quale singla linguo konstruktas sua vortari generala e teknikala, opozis la ciencala metodo di Ido a la kapricoza e kaosatra procedo di Esperanto e konkluzis expresante sua fido a la finala venko di la reformo.

Ita demonstro esis ne nur klara e konvinkiva, ma anke amuzanta e pikanta per la spritoza eloquenteso di la diskursero qua, por karakterizar Esperanto, uzis longa artiklo publikigita da S^ro C. Bourlet sub la titolo « Babilajhoj » en la lasta numero di la *Revuo*.

Profani, idisti ed esperantisti expresis diversmaniere sua intereso. La profani aprobis videble; l'idisti montris pluse gaya rideto e dolca joyo; sur la vizaji esperantista on lektis trista decepto e la fanfaronaji di S^ro Colas, qua esforcis respondar ulo a S^ro kom. Lemaire, ne sucesis ridonar ad ili lia antala expreso di naiva espero e di blinda fido.

La diskurso di S^ro kom. Lemaire havos joyigiva rezultajo pri la progreso di Ido en Antwerpen.

Bruxelles. — La 23 decembro, S^ro Chalon, invitita da la direktoro di privata komercala skolo, diskursis avan la lernanti pri la linguo internaciona ed expozis la ciencala laboro qua duktis de Esperanto ad Ido. Dum la vakanci, la lernanti lektis la propagala dokumenti e komparala texti disdonita; pose multi pregis la direktoro organizar kurso di linguo internaciona Ido.

Ica komencos dum l'unesma semano di monato februaro.

Mise au point.

M. Ugo Basso, nettement visé dans la célèbre lettre Bourlet à Zamenhof, dont nous avons distribué un commentaire avec notre dernier numéro, nous prie de bien vouloir publier la lettre ci-dessous, ses protestations auprès de l'auteur de la lettre étant toujours restées sans réponse.

« Ventimiglia (Liguria), 4 dec. 1912.

» Estimato Seniore,

» Me lege in isto momento vostro supplemento et me fida super vostro honestate pro publicatione de sequente protesta :

» Nunquam Hachette habe facto annuntios in meo diurnale nec pacato, sub nullo forma, pro nullo ratione, nec directamente nec indirectamente, pecunia.

» Meo diurnale es nato libero (vide primo numero) et libero es et nunc. Me accepta articulos in omne lingua internationale, me es ligato cum nemo, me oppugna propaganda practico de nullo lingua internationale, sed me habe semper dicto, dice et dicerà meo opinione supra omne questione scientifico de lingua internationale.

» Me habe facto nec fac propaganda practico de nullo lingua.

» Errore de S^e Bourlet deriva ex isto facto : que Hachette habeba proposito ad me uno pagina de annuntios pro suo editiones, si meo diurnale esseba publicato solo in Esperanto. Vice, meo diurnale es nato admittendo — et admitte et hodie — collaboratione in omne lingua auxiliare.

» Cordialmente vostro.

» Ugo Basso. »

POUR COMPARER LES DIVERS TYPES ACTUELS de langues internationales.

Nous continuons, dans le présent numéro, à publier les traductions que nous avons reçues du texte français « Progrès ». Ce sont les versions dans les projets de langue internationale Perfekt, Esperanto, Europal.

Le prochain numéro contiendra les dernières traductions et, dès que celles-ci auront paru, nous réunirons toute la documentation publiée en une brochure de petit format.

Perfekt.

Traduction du Dr Aloïs Hartl.

Progress.

En eo septuagenar.

In meo primo anns, eo novi homs, qvi habeba tunc aetat qve eo habe nunc.

Qvando ils parlaba de suo antecessores, ils diceba : « Ah! si nostro patres revenierè in terra, qval non esserè suo extonament ante ist viaferreas ad locomotivas ràpidas; ante ist ballons in qve hòmines audaces aude lancearse vers coelo; ante ist naves sine velo nec remo, qve solo foco faci vàdere! »

Post època ubi ils diceba sic, viveba alio homs ad suo turno suo 70 ann; ad suo turno ils diceba : « Ah! si nostro àvulos revenierè in terra, qval esserè suo extonament ante il aeroplan, il dirigìbile, il submarin! »

Ils qvi teneba il clavicymbalo et il plano pro mirabilia indepassàbile, qve dicerè ils ad audizione de fonògrafo habente registrato verbo de ils, vètulo cànticos de ils qve pote èssere forse reproducto per saèculos?

Crederè ils ad realità de telèfono?

Et telegrafia sine fil qve, supra ocèanos, uni instantanei il vètul Europ ad il jùvene Amèrica!

Et il cinematògrafo cum fotografia in colors?

Pelles projectant supra excran, grazia ad electricitate aut ad lùmine oxhydrico, vita de infiniti parvos, et permittente studio de infusorios, intra alios de ist flagellats ad long faget qve essi il trypanosom adqval un attribui (pro moment) il morbo de somno!

Non essi absoluti miràbile qve, grazia ad arte de fabricants objectivos un habe obtento pezios — per exemplo objectivos apochromàticos ad immersion in monobromur de naftalin — permittents amplificar un object plus qvam tre mil vic lineari, qve, in superficie, dona un amplificazion proporzional ad 3000²?

Grazia ad hoc il home sùmmove constanti limites de suo penetrazion in magno secreto de vita.

*
* *

Post suo instruczion, cinematògrafo recrea simpli home modern; il faci defilare sub òculos nunc scenas jucundas de Carneval de Nice, nunc virtuts de agasons ad cursus de Epsom, aut natazion vigoros de exponents effilats et de clippres ad mastura leve, aut dèniqve peripetejas de un myxa de polo, de pedball, de crìcet, de tenni intra magno campions mundial; nunc porro scenas prehens ad Indianos de ultra-vèspere, aut manòperas militares de Nipponia, impressionantes fèminas miss in batteria de artiliaria ad caball, deqval leve canonnes ad foco ràpido vomi missura de shrapnels (1); postea defila pagos qviet ubi sub frondes luxuriantes abscondi se elegant villas de qve accessu es facilitat per trams elèctrico.

*
* *

Utilizante plure producto natural incògnito ab antiqvos, scienz poteba fàcere simile progressus; in particular il cautshuc (2) et guttaperca esseba et rèmane ad illa indispensàbile; postea il terras rar, ut osmio, de qve il sales metàllicos habe permiss fabricar ist mànicas Auer, grazia adqval il poter illuminante de gas attingi un intensità potente depassere illo de electricità.

Isto productos divers et prezios es repartit supra facie ìntegra de nostro globo.

Pro invenire et utilizare illos, esseba necessario qve hom veni usqve ad percurre omne meridian, omne parallel de suo dominio terrestre, pro prehèndere possession de illo plus et plus completi.

Jam ab maximi alto antiqvità il incipieba ad explorar isto dominio, sed un pote dìcere qve soli in ist ùltimo saèculos il habe circumnavigat il sphaera terrestre; hibernat in polarregions boreal et austral; scalato summitates màximi elevat, ut illo de Gaurisankar, alto qvasi 9 cilometro; sondato abyssos de Pacìfico; excàvato crusta terrestre pro puteare, in vìscere de nostra bulla rotunda, carbonfossil et petrol; attacto infin qvasi toto ist qve essi accessìbile usqveat corde de omne continent.

*
* *

Diverso fenòmeno social habe marcat ist prensa de possession. Un de plus interessants esseba et rèmane colonizazion.

Nam colonizazion non es realizazion de fantasias subjectivas; es resultante de necessitats econòmics qvi dòmina nos volentes nolentes.

Es fàcile dìcere : « Laxate Nigros, Rubros, Flavos in casa sua; ils vo demanda nil, veri nil! Qvare incommodar ils?

Ad hoc essi multo respondendo.

Eo limitarà me ad seqvent : Non plus voler occupar regions tropicals, essi rènunziar ad omne product qve nostro commerc et industria putea ibi constanti.

Non plus colonizar essi rènunziar, in breve tèrmino, no dica, sine hesitare, de hodie ad cras, ad bìbere coffea, tea, cacavo.

Sine dubio ils anticolonials ferocs dicerà qve malto Kneipp aut cicoria de Trappistas no restarà.

Es, eo vadia, plus de un Europajo, et supratot plus de un Europaja, qvi refutarè renunziar ad ist vulgare potu, nominat coffea, de qve abrupt suppression esserè un pùblico calamitat.

Credi un que hom renunziarè fàcili ad spezies qve nostra mansionarias utiliza qvotidie, pìpere, canella, caryfyllo, nucemoscat, vanilla, etc., etc.?

Num no resolverè no ad vider sapon, sapon que tot mund uti decvic per die cum voluptate sempre novo, no resolverè no, eo dici, ad vider sapon devenir un objecto de grand lux, qve àliqve raros privilegiats noscerè ultra?

Sed renunziar ad colonizar essi renunziar ad congerre e colonias illo mils et mils de tonn ol utilizat in saponeria.

Renunziarà no ad usu de tot il denariats, dicto colonials? Recusarà no ad nostro filaturs il coton de trópicas? Ad nostro fàbricas de pàpyro il cellulosa eqvatorial?

Dicerà no qve no non vole plus neqve cautsuc, neqve copal, neqve guttaperca? Nam et illos veni e colonias.

Sed porro qve devenierà ist miràbile apparatu de communicazions telegràfic, telefònic et alios, de qve no essi sic justi superb, que un habe sic justi comparat ad systema nervoso de humanitate terrestre?

Supponate un instant, non devinculamento de bello cum suo massacros et ruinas, sed simplo interruption in recollecta de denariats colonial : coffea, cacavo, tea, species, ols, textils, gummis, resinas!

(1) Nous faisons suivre la lettre *s* du mot shrapnel de la lettre *h*, parce que nous ne possédons pas la lettre *s* accentuée employée par le traducteur.

(2) Même remarque que pour le mot shrapnel.

Qval privazions! Qval sufferenzias! Qval devinculamento de miserias de omne sort!

* * *

Alio dramas social deb essere considerat ab illos qvi occupa se ad colonizazion.

Sic, prima repùblica nigra in Africa es repùblica de L...; il habe se declarat una et indivisibile; àliqvi colonials cògita que devenierà forse necessario transformar il in protectoratu dependente de un aut plure potenz.

Isto transformazion esserà forse possìbile sine nimio succuss, etsi sempre et ubiqve essi grave, extremi grave, redùcere libertates de un pòpulo.

De omne modo, pro omne ratione, qviqve pòpulo tendi servare tota sua independenz; ad singulo essi sàpere defènder il.

Esserà loco, in isto affar, pro un decision de corte àrbitro de Haag; de ist corte poterà exire un componimento amicàbile.

Il problem sic resolvendo sta digno ad esse resolut, et il pote esse resolut pacìfici; si un ausculta ils hòmines cordiat, il esserà sic resolut.

Gratia ad qve un non ultra viderà Blancos massacrant Nigros; es vero qve un poterè vider adhuc Nigros massacrant Blancos! (1).

Dr ALOIS HARTL.

Esperanto (2).

Traduk. F^ino^ S. LINARDI.

Progreso.

Jen mi estas sepdekjara.

Dum miaj unuaj jaroj mi konis homojn kiuj tiam havis la aghon kiun mi havas hodiau.

Kiam ili parolis pri siaj prapatroj, ili diris : « Ho! se niaj patroj revenus sur la teron, kia estus ilia miro antau tiuj fervojoj kaj rapidaj lokomotivoj, antau tiuj aerostatoj en kiuj maltimegaj homoj kuraghas sin jheti al la chielo; antau tiuj shipoj sen veloj kaj sen remiloj kiujn la sola fajro antauenirigas! »

Post la tempo kiam ili estus tiele parolintaj, aliaj homoj travivis siavice siajn 70 jaroj; kaj siavice ili diras :

« Ho! se niaj avoj revenus sur la teron, kia estus ilia miro antau la aeroplano, la direktebla aershipo, la submara shipo! »

(1) Welche Sprache eignet sich also besser für den Weltverkehr? Französisch oder Perfekt?

Quelle est la langue propre, c'est-à-dire la meilleure, pour les relations universelles, Français ou Perfekt?

(2) Les typographies qui n'ont pas les caractères accentués peuvent les remplacer par *ch*, *gh*, *hh*, *jh*, *sh*, *u*.

(D^ro^ L. L. Zamenhof, Fundamento de Esperanto.)

Ili kiuj taksis la cimbalon kaj la fortepianon kiel nesupereblajn mirindajhojn, kion ili dirus audante la fonografon kiu estis registrinta ilian parolon, iliajn malnovajn kantojn, kiuj vershajne povos esti reproduktitaj dum jarcentoj?

Chu ili kredus en la realeco de la telefonilo?

Kaj pri la senfadena telegrafado kiu, tra la oceanoj, kunigas fulmorapide la maljunan Europon al la juna Ameriko!

Kaj la cinematografo kun la kolorita fotografado?

La filmoj kiuj projekcias sur la skrenon dank' al elektra au al la oksidra lumo, la vivon de la senfine malgrandeguloj, kaj permesas la observadon de la infuzoroj, inter la aliaj de tiu flagelhavanto nomita *tripanosomo* al kiu oni asignas (almenau en tiu chi momento) la dormadmalsanon!

Chu ne estas nepre mirinde, ke dank' al arto de la fabrikistoj de objektivoj, oni obtenis apokromatikajn objektivojn je trempado en bromuro de naftalino kiuj permesas grandigi objekton pli ol tri mil fojojn en longeco, kio, en suprajho, donas proporcian grandigon je 3000_2?

Dank' al tio la homo antaueniras la limojn de sia enpenetro en la grandan sekreton de la vivo.

* * *

La cinematografo, instruinte la modernan homon, lin amuzas; ghi vicirigas antau liaj okuloj, jen la gajajn scenojn de la Nice'a karnavalo, jen la kuraghajhojn de la jhokeoj (rajdistoj) che la kurado de Epsom, au la fortikan naghadon de la « outriggers » maldikegaj kaj de la « clippers » (rapidaj shipoj) je malpeza mastaro, au ankorau la sukcesdiversecojn de konkurso de polo-ludo, de futbalo, de kriketo, de launteniso inter grandaj tutmondaj championoj, jen ankorau scenojn prenitajn che la Indianoj de « Far-West » au la militistajn manovrojn de la Japanoj, la impresigajn bateriigojn de la rajdanta artilerio, kies malpezaj rapidpafaj kanonoj vomas mitralon de shrapneloj; poste pasas la repozigaj peizaghoj, kie sub la abundegaj ekfoliighoj, rifughas la koketaj Kampodometoj kies alirejo estas faciligita de la elektraj tramvojoj.

* * *

La scienco povis fari tiajn progresojn profitante je multnombrajn naturajn produktajhojn nekonatajn de la antikvuloj; aparte la kauchuko kaj la gutaperko estis kaj estas ankorau por ghi necesegaj; poste la maloftaj teroj (argilajhoj) inter kiuj la osmio kies metalaj saloj permesis fabriki tiujn manikojn Auer, dank' al kiuj la povo de la lumiga gaso atingas intensecon kiu povas superi tiun de la elektra lumo.

Tiuj malsanaj kaj altvaloraj produktajhoj estas dissemitaj sur la tuta suprajho de nia terglobo.

Por ilin trovi kaj utiligi, estis necese al la homo trairi chiujn paralelojn kaj chiujn meridianojn de lia tera imperio por ghin pli kaj pli posedi.

Jam de plej malproksima antikveco li estis komencinta esplori sian bienon, sed efektive nur en tiuj chi lastaj jar

centoj, li sukcesis plenumi la maran chirkauveturon de la terglobo, pasigi la vintron en la polusaj, borealaj kaj australaj regionoj, surgrimpi la plej altajn suprojn, kiel tiujn de Gaurisankar, alta proksimume 9 kilometrojn; sondi la abismojn de la Pacifika Oceano; profunde fosi la teran kruston por cherpi el la internajho de nia ronda bulo la shtonkarbon kaj la petrolon; atingi fine chion atingeblan ghis la centro de la kontinentoj.

* * *

Kelkaj sociaj fenomenoj karakterizis tiun chi okupon, inter kiuj plej interesa estis kaj estas la koloniigado.

Char la koloniigado ne estas la realigo de subjektaj kapricoj; sed la rezultanto de ekonomiaj necesecoj kiuj vole-ne-vole nin potencas.

Estas facile diri : Lasu la Nigrulojn, la Rughhautulojn, la Flavulojn, che ili; ili nenion postulas de vi; kiel ilin gheni? »

Oni povas multe respondi al tio chi.

Mi limigos min al tio chi : Se oni ne volas ekokupi la tropikajn regionojn, estas kiel rezigni chiujn produktajhojn kiujn nia komerco kaj nia industrio cherpas senchese el tie.

Ne plu koloniigi estas rezigni, post mallonga templimo, ni asertas senhezite, la trinkadon de la kafo, de la teo, de la kakao.

Sendube la obstinaj antikoloniistoj diros ke la malto Kneipp au la cikorio de la Trapistoj restos al ni.

Ekzistas, mi vetas, pli ol unu Europano, kaj precipe pli ol unu Europanino kiuj rifuzos forlasi tiun vulgaran trinkajhon kiun oni nomas kafo, kies subita forigo estus publika malfelicho.

Oni supozas ke ni facile rezignos la spicojn kiujn niaj mastrinoj utiligas chiutage, la pipron, la cinamshelon, la kariofilon, la muskaton, la vanilon, k. t. p.

Chu ni kontentighos konsideri la sapon, la sapon kiun chiuj personoj uzas dek fojojn chiutage kun volupto chiam nova, chu ni decidos, mi diras, vidi ke la sapo farighos objekto luksa kiun konos ankorau nur kelkaj priviligiitaj?

Do, rezigni la koloniigadon estas rezigni elpreni el la kolonioj la milojn kaj milojn da tunoj de oleo uzitaj por la saponfabrikado

Chu ni rezignos la uzon de chiuj komercajhoj nomitaj ja koloniajhoj? Chu ni rifuzos al niaj shpinejoj la tropikan kotonon? Al niaj paperfabrikoj la ekvatoran celulozon?

Chu ni diros ke ni ne volas plu kauchukon, lakorezinon, gutaperkon, tial ech ili devenas de la kolonioj?

Sed tiam kio farighos je tiuj mirindaj aparatoj de l' telegrafaj, telefonaj kaj aliaj interkomunikigoj, kies tiel prave ni estas fieraj, kiuj estas prave komparitaj kun la nerva sistemo de la tera Homaro?

Supozu dum momento, ne jam la elkatenighon de la milito kun ghiaj buchadoj kaj ruboj sed la simplan interrompon de la rikoltado de la koloniajhoj : kafo, kakao, teo, spicoj, oleoj, teksaj fibroj, gumoj, rezinoj!

Kiaj senigoj! Kiaj suferoj! Kia elkatenigho de chiuspecaj mizeroj!

* * *

Aliaj sociaj dramoj devas esti konsiderataj de tiuj kiuj sin okupas pri koloniigado.

Tiel, la unua republiko de nigruloj en Afriko estas la republiko de L...; ghi sin deklaris unuigita kaj nedividebla; kelkaj koloniistoj pensas ke eble estas necese ghin aliformigi en protektoraton dependan de unu au iuj potencoj.

Eble tiu chi aliformigo estos farebla sen tro multe da skuoj, kvankam estas chiam kaj chie danghere, tre danghere, malprigrandigi la liberecon de la popoloj.

Chiel kaj chial, chiu popolo deziregas konservi sian tutan sendependecon; ke chiu povu ghin defendi!

Tiu chi afero estos inda je decido de la arbitracia Kortumo de Hago; el tiu chi Kortumo povos eliri interkonsenta arangho.

La solvota demando estas inda de solvo kaj ghi povas esti pace decidita; se oni auskultas la korhavantajn personojn, la demando estos solvota tiamaniere.

Dank, al kio oni ne vidos fojon plie, la Blankulojn mortigantaj la Nigrulojn; estas vere ke oni povus ankau vidi la Nigrulojn buchantaj la Blankhautulojn!

el Franca lingvo esperantigis

Fr^ino^ STAMURA LINARDI.
el Bologna (Italujo).

Europal (1).

Tradukted per J. WEISBART.

Progrese.

Videt me sepdezanuere.

In mei unti vive-anues i konit homes vi havit dan de olditee vi i havan hoit.

Ven es parlit konsern esi previvantes, es sayit : « Ah! ven usi patres retrokomur ad erte, kual ya sur esi astone kaus dis fervayes mid rapid lokomotives; kaus dis balones per vi homes kurajoni riskan si elanir kontra de firmamente; kaus dis naves sen seiles non remes, vi sol de faire makan marchir. »

Depois de epoke van es so parlit, otri homes vivavan esi tempe of 70 anues; in esi tempe es sayan :

« Ah! ven usi prepatres retrokomur ad erte, kual sur esi astone kaus de aeroplane, de dirigibl aer-nave, de undermari nave! »

(1) Quelques modifications ont été apportées au texte de la brochure sur l'Europal (en allemand), servant de base à cette traduction.

Es vi reputan de piano as nonoblened mirakle, ve sayur es a de presentire of de fonografe vi registravan esi parle, esi old kantues, so dat es moji san reproduktibl dur anuzentes?

Ob es kredur a de realitee of de telefone?

En de telegrafie sen trade vi, via de ozeanes unionan imediati de old Europe a de yun Amerike!

En de kinematografe mid de fotografie in kolores?

De filmes projektant op de mure, tanki a de elektrise or a de lume of hidrogen-gase, de vive of infinit mikres, en permitant de studie of de infusores, inter otris of dis longi flajeles vi san de tripanosome a vi onis atributan (presenti) de dorme-malatitee.

Ob non san absolut admirabl dat, tanki a de arte of de fabrikantes of objektifes onis obtenavan eksemplares — per eksemple de apokromati objektifes for entri-lumire in monobromure of naftaline — permitant grosir on objekte mer as tri mil ras linear, ve davan a surfase on grosanze proportional a $\overline{3.000.}^2$?

Tanki a dise de home vastan konstant de limites of ei penetranze in de grand sekrete of de vive.

*
* *

Pois instruktavir, de kinematografe simpli amusan de modern home; e makan defilir avant ei okes nu de joyi szenes of karnevale in Nice, nu de aktones of de jokeyes in de kurses of Epsom, or de grand svimire of de piki « outriggers » en de klipres mid lejer mastalie, or nog de solves of on matche of polo, of fut-globe, of krikete, of tenise inter de grand championes mondal; nu nog kaptal szenes u de indianes in Far-Veste, or de militari manovres of Nippons, de impresant baterie-situadire of de artilerie a kavales, of vi de lejer kanones rapidi trakibl sputan de chrapnel-provise; poisi defilan reposant landskapes ver under de luksi floralie eskondan si de koket rural hauseles ad vi de aksese san fasiled per de elektrisi vayes.

*
* *

Dat de siente podavan makir soi progreses, dise san kaused per utilifire of on numre of natural produktes nonkoned per de previvantes, spezial de kautchuke en de gutapercha vi sit en reston nondispensibl; plus de rar teres, so de osmie, of vi de metali saltes permitit fabrikir yon Auer-mufes, tanki a vi delumi-podanze of gase obtenan on intensitee podant surpasir dis of de elektrise.

Dis divers en preziosi produktes san displazed op de total surfase of usi globe.

For ès findir en es utilifir nesesit dat de home obtenit ekskursir al meridianes, al paraleles of ei ertal domene, for kaptir e mer en mer komplet as posedalie.

Ja, ab de maksimi antikitee e beginit esplorir dis domene; ma oni podan sayir dat sol in de algun lest anuzentes e zirkumnavigit de ertal sfere; hivernit in de pol-regiones nordal en sudal; stormit de mest hot somites, so dis of Gaurisankar, hot aprochi 9 kilometres; sondit de abises of de pazifike; ekskavit de ertal kruste for haurir ni de intestines of usi rond bule de kole en de petroile; obtenit endi aprochi ale vi san aksesibl, til ad de kordie of de kontinentes.

*
* *

Divers sozial fenomenes markit dis kaptire a posedanze, inter vis un of de mest interesantis san en restan de kolonisanze.

Den de kolonisanze non san de realire of subjektal fantasies; e san de resultante of ekonomii nesesitees vi soverenan us, ob mi volan or non.

San fasil sayir : « Laset de nores, de redes, de joles u si; es demandan ab vus nule, ya veri nule! kaus ve perturbir es? »

A yone san algune replikend.

I restrikton me a dise : Nonplus volir okupir de tropal regiones, dis san renunziir a al produktes vi usi komerzie en usi industrie konstant hauran der.

Nonplus koloniir, dis san renunziir per kort intervale, mi sayet, sen hesitir ab de morgi daye, a drinkir usi kafee, usi tee, usi kakao.

Sen doute de furii kontra-koloniales sayon, dat de malt-kafee or de chikorie of de Trappistes reston a us.

Eksistan, i vedan, mer as un europano en espres mer as un europana vi refuson renunziir a dis vulgar drinkalie, nomed kafee, of vi de bruski abolisanze sur on publiki kalamitee.

Ob oni kredan dat onis renunzion fasil a de spizes vi usi hausholderas usuan dayi, de pepre, de kanelle, de klove de muskad-nute, de vanilie, e. p., e. p.?

Mi non resoluton a vidir de sope, de sope vi de total monde usuan dezras in daye mid on luste semer novi, — mi resoluton, i sayan, a vidir de sope statyir on objekte of grand lukse vi algun rar privilejedes konur nog?

Nu, renunziir a koloniir, dis san renunziir a trakir ab kolonies de miles en miles bariles of oile usuad in de sopereies.

Ob mi renunzion a de usuanze of al de objektes, nomed kolonialies? Ob mi refuson a usi spinereies de tropal kotone? A usi papir-fabrikes de tropal zelulose?

Ob mi sayon, dat mi nonplus volan kautchuke, non kopale, non gutapercha, den es alsi koman aut kolonies.

Ma dan, ve statyon dis admirabl institutalies of komunikanze telegrafi, telefoni en otris, kaus vi mi san so justi superb dat oni komparit es per justitee a nervi sisteme of de ertal homie.

Suposet un momente, non de deschenanze of de guere mid ei masakres en ruinanzes, ma de simpli interrupte in de erne of kolonial objektes : kafee, kakao, tee, spizes, oiles, testiles, gumes, resines!

Kual privanzes! kual sufranzes! kual deschenanze of miseres of al sortes!

* * *

Otri sozial drames devan sir konsidrad per yones vi okupan si a kolonisanze.

So, de unti negral republike in Afrike san de republike L...; e deklaravan si uni en nondividibl; algun koloniales denkan, dat moji san nesesi de transformire in on protektorate establisend per un or per plur potentes.

Dis transformanze san moji ibl sen tro mult emotiones, afronti dat san, semer en almaneri, astonabl importanzi, reduktir de libritees of on pople.

Per al manere, kaus al resone, al pople zielan a guardir ei total independanze; kontra ali e saban defensir e.

In dis afere san loke for on judge of de arbitrajal kurte of Den Haag, dis san of dis kurte vi podon davir on amiabl aranjalie.

De probleme san solvabl in dis manere, en e podan sir solvad pazi; ven oni audan de homes mid kordie, e son so solvad.

Kaus dise vi oni non vidon unras plus : de vites masakrir de nores, sur ya ibl dat oni podur vidir alsi de nores masakrir de vites.

J. WEISBART.

Hamburg, Dec. 1912.

Encore une!

On croyait généralement que tout essai de langue philosophique serait abandonné après les essais infructueux antérieurs. Il n'en est rien.

Nous avons reçu une revue américaine, éditée à Marietta (Ohio), prônant un langage philosophique *a priori* dénommé *World Speech*.

C'est à se demander si les créateurs de cette nouvelle langue sont au courant de la question et s'ils ont pris connaissance des nombreux travaux qui sont restés sans résultat et que MM. Leau et Couturat ont si magistralement commentés dans leur *Histoire de la Langue Universelle*.

Voici un exemple qui nous montre l'inconcevable formation de cette langue :

Ac ewem selib ab?

Ac = vous; ew = verbe interrogatif; em = temps futur; selib = traiter en ami; ab = moi, pronom.

Ce qui nous donne : Me traiterez-vous en ami? La traduction est donnée en anglais : Will you befriend me?

Decidi di l'Akademio.

Ni publikigis la decidi di l'Akademio til la 732esma decido. De lore, l'Akademio adoptis multa nova vorti; on trovos la decidi en la revuo *Progreso* e ni ne intencas publikigar oli, nam la nova vortari, qui balde aparos, esos revizita konforme ta lasta decidi.

DIVERSAJI

Gratuli. — Kinesma kindo e samtempe quaresma filio naskis la 12a januaro en la hemo di nia estimata samideano, Sro *pastoro Schneeberger*, prezidero di l'Akademio e sekretario di la komitato di l'Uniono. Nia lekteri aceptos ita informo kun joyo. Ye lia nomo, ni salutas kordiale la *nova idanido* ed expresas nia sincera vovi por lua feliceso e por ita di lua kara gepatri, quin ni gratulas varme. La matro e la kindo esas en maxim bona stando. La felica patro, qua devis kelke neglijar la mondlinguala okupi, ritrovis sua kustumala agemeso.

Uniono por la linguo internaciona. — La belga samideani qui esas membri di l'Uniono e qui ne ja pagis sua *yarala suskripto* — 2 franki — por yaro 1913, esas pregata sendar ita sumo maxim balde posible a Sro Chalon, rue Van Ostade, n° 34, Bruxelles, ilqua transsendos olu direte a la kasisto, Sro Waltisbühl.

Abono a « Progreso ». — Nia belga lekteri qui esas abonata a *Progreso* e qui deziras rinovigar sua abono por yaro 1913-1914, qua komencas la 1a februaro 1913, povas sendar ante ta dato la sumo de 7 franki a Sro Chalon, qua transsendos olu a Sro Couturat, redaktero di la revuo.

Nova figurala ludo da Prof. Bro von Pfauller. — La suskripteri ad ita interesiva ed agreabla ludo, pri qua ni publikigis recenso en nia lasta numero, esas informata ke ol kustas 2 fr. 50.

Echo Espérantiste.

Le désarroi règne au sein du « sankta K. K. K. »!

On annonce, en effet, que les organisateurs du congrès de Gênes (1913) ont tous lâché l'affaire, 49 souscripteurs seulement ayant envoyé leur cotisation malgré plusieurs appels de fonds énergiques. Dans ces conditions *volti subito*, d'autant plus que la présence de Zamenhof était fort problématique.

On cherche des organisateurs désintéressés (rien des agences) pour préparer le congrès annuel, le *Centra Oficejo* se réservant l'organisation du congrès de Paris l'an prochain.

Nulu savas manjar.

Nulu savas manjar, ed omni mortas ante lia kloko, pro ke il nutras su neracionoze. La animali donas a ni la vera leciono pri vivo-maniero : oli mastikas. La bovo mastikas, la hundo mastikas, la kamelo mastikas, e bovo, hundo, kamelo tre bone standas. Sagaca amerikano povis, pos observir animalo, diktar justa legi a la homo.

Kande il evis quardek kin yari, Horaco Fletcher pezis ultremezure e sufris pro diversa maladesi : podagro, dispepsio, migreno, ekzemo. Il esis tante proxim la morto,

ke asekurkompanio refuzis donar a lu polico. Despitita, obstinema, Fletcher respondis a sua judikisti : « me vivos ». Il evas hodie sisdek du yari, pezas normale, semblas evar quardek yari, dormas quale *baby*, esas forta quale Turko, obliviis lua korpala mali e projetas ankore longa tempo. La mastikado salvis ilu ; il dicas to, il klamas to, il pruvas to. Il ofras po nulo lua panaceo ad irgu qua volas uzar ol. Il ja risanigis 100.000 homi en sua lando. Sua tota docado kontenesas en kelka axiomi :

— Mastikez til ke la nutrivajo esos kremigita e ke vu glutos ol nevole.

— Mastikez liquidajo same kam solidajo, mastikez la vino, la biro, la lakto same kam la cereali, la pano, la karno, la legumi.

— Nula dejuneto ye la veko : neutila. Vi spensis nula de la energii akumulita dum la nokto. Irez senmanje til mezdie.

— Apetitizita (oblige), ne manjez reda karno qua ne mastikesas facile. Uzez la sistemo di la mastikado til extrema pulverigo di la bokedo. Tridek bokedi suficos por kalmigar la maxim granda hungro.

— Drinkez fine la repasti, e preske nulo. Cetere, vi judikos, per experimento, ke multa drinkaji ne esas necesa.

— Manjez nur kande vi hungras, nultempe kande vi esas trista od iracoza, nultempe dum bruiso o kun nequieta mento.

— Dineez extreme poke : nule esus plu bona, ma ne koaktez la naturo. Cetere, ta dieto esas nule drakonala : prizentigez a vi to quan vi prizas, sen rigoroza ostracismo. Vi povos pos ok dii selektar to qua konvenas ek to qua ne konvenas a vi. Preferez la blanka karni.

Rezultaji : Vi livas la tablo, negrava, pronta laboror, sen plus kapdolori nek gravesi. Ne plus stomakala dilaturi. Ne plus konstipado, nek irga ek la detrimenti dependanta de ta fiziologiala mizero. Pos kelka monati, astoneganta riyunijo. Konstanta apteso por la maxim ruda labori, la maxim longa marchadi. La korpo pezas itere normale, quankam on esas tro magra o tro grasa. La mento esas klara. Rezume, l'evento di Dro Faust, sen Mefistofeles.

La mastikado esas forsan koaktado dum la unesma dii. Balde, ol divenas plezuro. Horaco Fletcher mastikas volunte shaloto 732 foyi, por nuligar olca. Il asertas ke il trovas en ol multega sucedanta sapori, qui charmas sua palato. Ma ne omno esas tale harda.

La pano reducesas per cirke 33 trituradi. Experimentez to sorgoze. Vi konstatos ke la minima krusteto havas tri o quar pos-sapori, tre delikata, quin vi nultempe konocabis.

Ta tante naturala sistemo, di qua la minim granda avantajo esas sparar adminime 300 p. c. en la koqueyala budjeti, esas tre signalinda.

(Trad. Dro Leono Neuens.)

Pensi e reflekti.

La pensero esas ta, qua pensas la maxim multa stultesi, pro ke il pensas plus kam la altri. Nam oportas konfesar ke la homi maxime inteligenta e havanta la maxim viva imaginado, riskas facar monstratra stupidesi, quin la stulti ne mem konceptabus ; ula altesi di l'aberaco postulas fakultati preske geniala, ed ideala senpudoreso qua supozigas l'antea richeso di la idei, e pro to esas neacesebla por la mezanmi. La stulti restas quaze astonegata avan ta extraordinara agi, qui tante superiras li, e li levadas la shultri, pro kompato !

E. Haraucourt (Dieudonnat).
(Trad. Dro Leono Neuens.)

DISCUSSIONES

Academia pro interlingua.
Directore : prof. G. Peano, Cavoretto, Torino (Italia).

Tomo III, nº 6. 15 octobre 1912.

SUMMARIO

Tome III, nº 7. 15 dicembre 1912.

SUMMARIO

Ixelles-Bruxelles. — Imp. Jean Viselé, 15, av. des Éperons d'Or.